

Іванова О. В.

Хмельницький університет управління та права

імені Леоніда Юзькова

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА

Проведене дослідження підтверджує, що міждисциплінарні підходи у наукових дослідженнях із використанням штучного інтелекту є стратегічно важливими для формування безпечного та соціально відповідального суспільства. Поєднання технічних, соціальних, гуманітарних та етичних аспектів дозволяє не лише передбачати та мінімізувати ризики, а й забезпечувати прозорість процесів прийняття рішень у критичних та повсякденних ситуаціях, що особливо актуально в умовах глобалізації, цифровізації та зростання кількості техногенних загроз. Виявлено, що етичні принципи у використанні ШІ, такі як справедливість, недискримінація, відповідальність, підзвітність, забезпечення конфіденційності та збереження людського контролю над системами, є фундаментальними для створення надійних, безпечних і довгостроково стійких технологічних рішень, здатних функціонувати у сучасному складному суспільному середовищі та гарантувати захист прав людини (Бех, 2015: 42; European Commission 2019: 201).

Аналіз українського та європейського досвіду свідчить, що інтеграція міждисциплінарних підходів із дотриманням етичних норм створює умови для ефективного та безпечного використання технологій штучного інтелекту. Українські науковці підкреслюють важливість врахування культурного, соціального та правового контексту, тоді як європейські практики приділяють особливу увагу прозорості алгоритмів, контролю за обробкою даних і дотриманню прав людини. Це поєднання забезпечує комплексний підхід до впровадження інновацій, що підвищує безпеку,

стійкість та адаптивність суспільства в умовах сучасних кризових викликів (ЮНЕСКО, 2021: 59).

Формування етичної компетентності фахівців, залучених до розробки та використання ІІІ, є ключовим фактором підвищення довіри суспільства до новітніх технологій, розвитку критичного мислення та соціальної відповідальності. Така компетентність включає здатність оцінювати соціальні наслідки технологічних рішень, прогнозувати ризики та приймати превентивні заходи у сфері безпеки, що забезпечує більш ефективну та безпечну взаємодію людини з системами ІІІ. Підготовка висококваліфікованих фахівців у цих сферах сприяє створенню культури відповідального використання технологій і підвищує загальний рівень безпеки суспільства (Андрущенко, 2015: 115; Кремень, 2010: 78).

Особливе значення мають дослідження щодо застосування ІІІ у сфері безпеки: прогнозування надзвичайних ситуацій, управління кризовими процесами, захист інформаційного простору, кібербезпека та протидія загрозам цифрового середовища. Використання етичних принципів у цих сферах гарантує, що технології не будуть використовуватися на шкоду громадянам, не сприятимуть соціальній нерівності чи дискримінації і не підривають довіру до державних і приватних інституцій. Водночас застосування міждисциплінарного підходу дозволяє враховувати психологічні, соціальні та культурні особливості населення, що підвищує ефективність превентивних заходів і зміцнює стійкість суспільства до кризових явищ (European Commission, 2019: 201).

Проведене дослідження також демонструє, що ефективне поєднання локального українського досвіду із європейськими стандартами етики та безпеки дозволяє виробити системні підходи до управління технологічними, соціальними та моральними ризиками. Це сприяє підвищенню готовності суспільства до викликів ХХІ століття, забезпечує соціальну згуртованість, розвиток громадянської відповідальності та формування довгострокових стратегій сталого розвитку. Наукова новизна

дослідження полягає у комплексному підході, який інтегрує технічні, соціальні та морально-етичні аспекти, формує механізми етичного контролю та забезпечує практичні рекомендації для науковців, освітян і державних органів.

Зроблено висновок, що етичні аспекти міждисциплінарних досліджень і впровадження штучного інтелекту повинні стати невід’ємною складовою як наукової діяльності, так і практичних програм підготовки фахівців. Впровадження чітких етичних норм, навчання відповідальності, соціальної свідомості та моральної критичності дозволяє підвищити ефективність технологій, мінімізувати ризики та створювати умови для безпечного розвитку суспільства. Одночасно, інтеграція локального та європейського досвіду забезпечує системність підходів до управління соціальними, моральними та технологічними ризиками, підвищує стійкість і психологічну безпеку населення, а також формує передумови для гармонійного та безпечного розвитку українського суспільства у XXI столітті (Андрущенко, 2017: 115; European Commission, 2019: 201; ЮНЕСКО, 2021: 59).

Список використаних джерел

1. Бех І. В. (2015). *Безпека життєдіяльності: теорія та практика*. Львів: Львівський національний університет.
2. Андрущенко В. П. (2017). *Філософія освіти в європейському контексті*. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова.
3. Кремень В. Г. (2010). *Філософія людиноцентризму в освіті*. Київ: Грамота
4. European Commission. (2019). *Ethics Guidelines for Trustworthy AI*. Brussels: European Commission.
5. ЮНЕСКО. (2021). *Artificial Intelligence in Education: Challenges and Opportunities*. Paris: UNESCO